

აჭარის კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სააგენტო

პეტრა-ციხისძირში 2017 წელს ჩატარებული არქეოლოგიური გათხრების წინასწარი
ანგარიში

ექსპედიციის ხელმძღვანელი: დავით მინდორაშვილი

ბათუმი 2017

**პეტრა-ციხისძირში 2017 წელს ჩატარებული არქეოლოგიური გათხრების
წინასწარი ანგარიში**

2017 წლის 13 ივლისიდან 13 აგვისტოს ჩათვლით პეტრა-ციხისძირში (ტაბ. I, სურ. 1) არქეოლოგიური გათხრები წარმოებდა ციხის რამდენიმე უბანზე.

1. გათხრები მიმდინარეობდა ციტადელის სამხრეთ ნაწილში, სადაც მდებარეობს 22 მ სიგრძის ნაგებობა (ტაბ. I, სურ. 2). ის ორი ნაწილისგან შედგება. ნაგებობის აღმოსავლეთი ნაწილი კირდულაბით ნაშენი და შიგნიდან შელესილი ოვალურკუთხიანი შენობაა (ფართობი 7,30X3,50 მ). განვითარებული შუა საუკუნეების ამ ნაგებობისთვის გვიანდელ შუა საუკუნეებში მიუშენებიათ ვიწრო და გრძელი შენობა, რომელიც მშრალი წყობითაა ნაშენი (ტაბ. II, სურ. 3). ნაგებობას შესასვლელი უნდა ჰქონოდა სამხრეთ-დასავლეთი კუთხიდან.

2. გათხრები წარმოებდა ციხის სამხრეთ ნაწილში ორმაგი კედლის ტერიტორიაზე. ქვა-ღორღისა და ხშირი ბუჩქნარისგან გაიწმინდა კამაროვანი თახჩების მქონე სასიმაგრო კედლის სამხრეთი მონაკვეთი (ტაბ. II, სურ. 4; ტაბ. III, 5). ამავე უბანზე გაიწმინდა მეორე – დასავლეთი სასიმაგრო კედლის გაგრძელება და მის პარალელურად არსებული კედლის მცირე მონაკვეთი.

3. ძირითადი სამუშაოები წარმოებდა ციხის ამავე უბანზე, ორმაგი კედლით შექმნილი დერეფნის ჩრდილო-დასავლეთ ნაწილში, სადაც სამუშაოები ჯერ კიდევ გასულ წელს დაიწყო, მაგრამ სამუშაოების დიდი მოცულობის გამო მისი დასრულება ვერ მოხერხდა (ტაბ. III, სურ. 6; ტაბ. IV, სურ. 7). ქვა-ღორღის დიდი რაოდენობით მასის მოხსნის შემდეგ გამოიკვეთა კოშკის კონტურები, რომელიც აღმოსავლეთი მხრიდან მიშენებული ყოფილა ორმაგი კედლის დასავლეთ კედელზე. ნაგებობის ფართობია 4,10X3,80 მ. მას აგურებით ამოყვანილი 1 მ სიგანის შესასვლელი ჰქონია დასავლეთ სასიმაგრო კედელში (ტაბ. IV, სურ. 8).

შენობის ჩრდილოეთ ნაწილში გამოვლინდა კერა, რომელიც წარმოადგენდა პირქვე დამხოვილ დერგის ზედა ნაწილს (ტაბ. V, სურ. 9). თუ ნანგრევების მოცულობით ვიმსჯელებთ, ის სამი თუ არა ორ სართულიანი მაინც უნდა ყოფილიყო. კოშკი გადახურული ყოფილა ბრტყელი კრამიტებით, რომლის არაერთი ნიმუშია აღმოჩენილი გათხრების დროს. კოშკი დანგრეულა საბრძოლო მოქმედების დროს. ნგრევას თან დართვია ძლიერი ხანძარი, რის შედეგად კოშკი მთლიანად დაქცეულა. გაირკვა, რომ კოშკის დამცველებს არა თუ ვერ მოუხერხებიათ ნაგებობიდან რაიმე ნივთების გატანა, არამედ ალყის გამო შენობიდან გამოსვლა თავადაც ვერ მოუხერხებიათ და ხანძარში დაღუპულან. ამაზე მიუთითებს ადამიანთა დამწვარ-დანახშირებული ძვლების პატარა ფრაგმენტები, რომლებიც გათხრებისას კოშკის სხვადასხვა ნაწილში გვხვდებოდა (ტაბ. V, სურ. 10). იმის გამო, რომ კოშკი მხოლოდ მიდგმული იყო დასავლეთის სასიმაგრო კედელზე და მასში არ იყო მყარად ჩაშენებული, ძლიერი ხანძრის შედეგად ადგილიდან მოწყვეტილა და გადაქცეულა კოშკის სამხრეთი და აღმოსავლეთი კედლები. კოშკში ნახანძრალი ფენის სისქე 2 მეტრს აღწევს (ტაბ. VI, სურ. 11).

დამწვარ ფენაში გამოვლინდა მრავალრიცხოვანი არქეოლოგიური მასალა – კერამიკა, ქვისა და ლითონის ნივთები. კერამიკული ნაწარმიდან აღსანიშნავია: დიდი რაოდენობით ამფორები, რომელთა შორის ჭარბობს წელშეზნეპილი ე. წ. კოლხური ამფორები (ტაბ. VI, სურ. 12). აქვე გვხვდება ქოთნები, დოქები, ბადიები (ტაბ. VI, სურ. 13).

ქვის ნივთებიდან საინტერესოა ბადიის ფორმის ტუჩიანი მასიური ჭურჭელი (ტაბ. VII, სურ. 14). აქვე გვხვდება ხელსაფქვაკები (ტაბ. VII, სურ. 15).

განსაკუთრებული მრავალრიცხოვნებითა და მრავალფეროვნებით გამოირჩევა რკინის ნივთები, რომელთა უმრავლესობა საბრძოლო იარაღია. მათგან პირველ რიგში აღსანიშნავია სხვადასხვა ფორმა-მოყვანილობის 6 ცული (ტაბ. VIII, სურ. 16), 3 სატევარი (ტაბ. VIII, სურ. 17), შუბისპირები (ტაბ. IX, სურ. 18),

ისრისპირები (ტაბ. IX, სურ. 19). აქვეა აღმოჩენილი მუზარადი (ტაბ. X, სურ. 20), ჯაჭვის პერანგი (ტაბ. X, სურ. 21), აბჯრის ფირფიტები (ტაბ. XI, სურ. 22).

გათხრების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მონაპოვარს წარმოადგენს მონეტების განძი, რომელიც შედგება 94 სასანური ვერცხლის მონეტისაგან (ტაბ. XI, სურ. 23). კიდევ 4 მონეტა ცალკეა აღმოჩენილი კოშკის სხვა ნაწილებში. ჩანს ბრძოლის წინ მონეტები ჩაუფლავთ მიწატკეპნილ იატაკში ამოჭრილ პატარა ორმოში. ამის გამო მონეტები გადარჩენილა ცეცხლის ზემოქმედებისაგან და საკმაოდ კარგად შემორჩენილა. საფიქრებელია, რომ მონეტები წარმოადგენდა ციხის დამცველთა გასამრჯელოს, რომლის დარიგება ვერ მოუსწრიათ.

მრავალრიცხოვანი არქეოლოგიური მასალა, განსაკუთრებით კი სასანური მონეტები კოშკის დანგრევას კარგად ათარიღებს VI საუკუნით. რაც შეეხება ისტორიულ კონტექსტს, კოშკის მასალა უნდა ასახავდეს ეგრისის სამეფოს ტერიტორიაზე VI საუკუნეში ბიზანტიასა და სასანურ ირანს შორის პეტრასათვის მიმდინარე სასტიკ ბრძოლებს. ცნობილია, რომ ირანელებმა ერთხანს მიაღწიეს გარკვეულ წარმატებას და პეტრა დაიკავეს. თუმცა, ბიზანტიელებმა ციხესიმაგრის დაბრუნება მაინც მოახერხეს. განათხარი მასალის მიხედვით აშკარაა, რომ თავდამსხმელები ამ შემთხვევაში ბიზანტიელები იყვნენ, ხოლო კოშკში თავს ირანელები იცავდნენ. ცხადია, ამ ბრძოლის შემდეგ ბიზანტიელებს პეტრა უკან უნდა დაებრუნებინათ.

ასეთია პეტრა-ციხისძირში 2017 წელს ჩატარებული არქეოლოგიური გათხრების ძირითადი შედეგები. გათხრებმა გამოავლინა მნიშვნელოვანი და საინტერესო მასალები პეტრა-ციხისძირის ადრეული შუა საუკუნეების ისტორიის შესასწავლად.

ტაბულების აღწერა

ტაბ. I, სურ. 1. პეტრა-ციხისძირის ციტადელი. ხედი სამხრეთიდან; სურ. 2. ციტადელის გრძელი ნაგებობა გათხრებამდე.

ტაბ. II, სურ. 3. ციტადელის გრძელი ნაგებობა გათხრების შემდეგ; სურ. 4. ციხის სამხრეთი უბანი. გალავნის თაღოვანი კედელი გაწმენდამდე.

ტაბ. III, სურ. 5. გალავნის თაღოვანი კედელი გაწმენდის შემდეგ; სურ. 6. კოშკის სამხრეთი კედელი გაწმენდამდე.

ტაბ. IV, სურ. 7. კოშკი გაწმენდამდე. ხედი სამხრეთ-დასავლეთიდან; სურ. 8. კოშკი გაწმენდის შემდეგ. ხედი დასავლეთიდან.

ტაბ. V, სურ. 9. კერად გამოყენებული დერგი; სურ. 10. კოშკში მიკვლეული ადამიანების დამწვარი ძვლები.

ტაბ. VI, სურ. 11. კოშკის დამწვარი ფენა; სურ. 12. წელშეზნექილი ამფორის ფრაგმენტი; სურ. 13. კოშკში აღმოჩენილი ქოთნები, დოქები, ბადიები.

ტაბ. VII, სურ. 14. ქვის ჭურჭელი; სურ. 15. ხელსაფქვავის ქვა.

ტაბ. VIII, სურ. 16. რკინის საბრძოლო ცულები; სურ. 17. სატევრები.

ტაბ. IX, სურ. 18. შუბისპირები; სურ. 19. ისრისპირები.

ტაბ. X, სურ. 20. რკინის მუზარადი; სურ. 21. ჯაჭვის პერანგი.

ტაბ. XI, სურ. 22. აბჯრის ფირფიტები; სურ. 23. სასანური მონეტების განძი.

I

სურ. 1

სურ. 2

II

სურ. 3

სურ. 4

სურ. 5

სურ. 6

სურ. 7

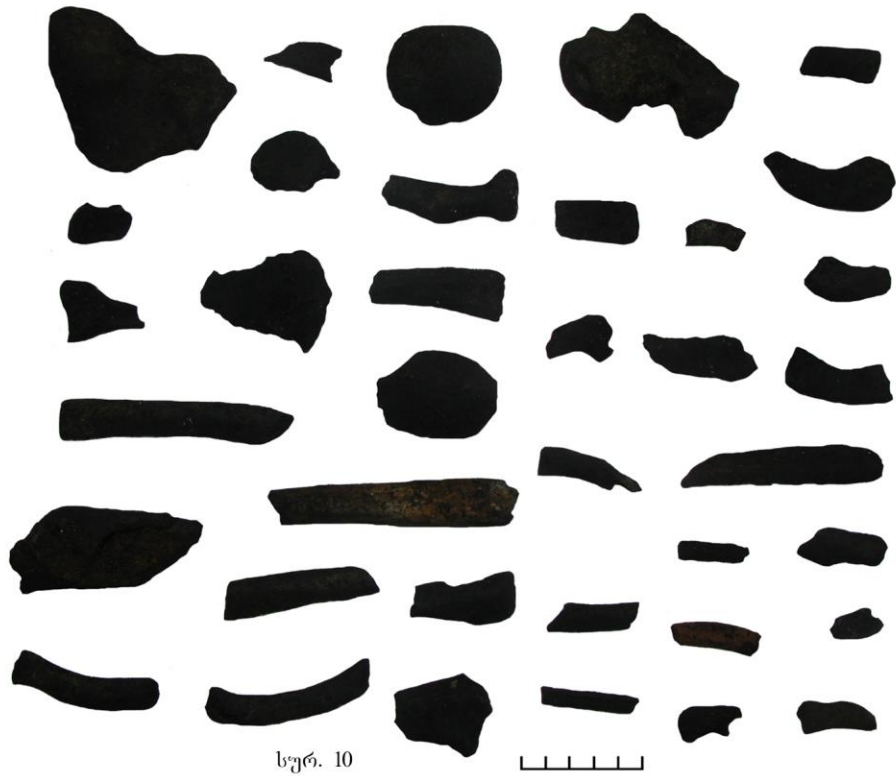

სურ. 8

V

სურ. 9

სურ. 10

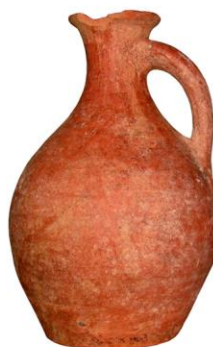

სურ. 11

VI

სურ. 12

სურ. 13

VII

სურ. 14

სურ. 15

სურ. 16

სურ. 17

X

სურ. 20

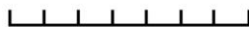

სურ. 21

XI

სურ. 22

სურ. 23

